

Nr 54.

Ankom till riksdagens kansli den 27 maj 1929 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksbanken och i riksgäldskontoret framställning angående utförande av en bro över Stora Norrström i Stockholm m. m.

Beträffande byggande av en bro över Stora Norrström i Stockholm — Riksbron — träffades år 1906 avtal mellan kronan och Stockholms stad, varigenom staden åtog sig att bygga dels en provisorisk bro, dels ock senare en stenbro i tre spann, emot en ersättning från statens sida av högst 400,000 kronor. Det ännu gällande avtalet är av följande innehåll:

Mellan fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, jämlikt bemyndigande i riksdagens skrivelse den 6 april 1906, å ena, samt Stockholms stad, jämlikt Stockholms stadsfullmäktiges beslut den 1 februari 1906, å andra sidan, har, i fråga om utförande genom Stockholms stads försorg av en bro i tre spann med överbyggnad av sten över Stora Norrström m. m., träffats följande

Avtal:

1.

Stockholms stad åtager sig att, så snart ske kan, efter träffat avtal, utan ersättning av staten bygga en provisorisk, för gående beräknad bro om minst fyra meters bredd över Stora Norrström från Strömgatan till lämplig punkt på Helgeandsholmen samt besörja alla de provisoriska anordningar med avseende å kajer och gatudelar, som av berörda bro föranledas, ävensom sedermera underhålla nämnda bro jämte berörda anordningar.

2.

Staden åtager sig att, sedan vederbörligt tillstånd därtill erhållits, över Stora Norrström mellan Strömgatan och Helgeandsholmen i Drottninggatans förlängning bygga och underhålla en bro i tre spann av sten, eventuellt med inre valv av betongkonstruktion, ävensom verkställa de anordningar med avseende på Strömgatan och dess kaj, som härav föranledas.

3.

Fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret ersätta stadens kostnader för den i punkten 2 omförmälda brobyggnaden jämte tillhörande ovanberörda anordningar; dock icke med högre belopp än 400,000 kronor; och skall ersättning utbetalas efter fullmäktiges beprövande i mån av brobyggnadsarbetets fortgång. Bron upplåtes för all framtid till allmän trafik.

4.

a) Om tillstånd till byggande av sådan bro, som i punkten 2 omförmäles, skulle av Kungl. Maj:t nekas eller Kungl. Maj:t eller domstol för brobyggnaden uppställa sådana villkor, som staden anser oantagliga, förfalla därmed stadens härmed gjorda åtaganden utom i fråga om den i punkten 1 här ovan omförmälda provisoriska bron, och inträder då frågan om brobyggnaden i Drottninggatans förlängning i samma skick, vari den nu befinner sig.

b) Den provisoriska bron må av staden borttagas, då fem år förflutit, efter det staden beslutit att icke bygga den i punkten 2 här ovan omförmälda bron.

I enlighet med ovanstående avtal utförde staden en provisorisk gångbro över Stora Norrström, vilken bro den 20 mars 1907 uppläts för trafik.

Frågan om byggande av en ny, permanent Riksbro har därefter varit föremål för ingående överbäganden, därvid olika förslag i ämnet framlagts, vilka emellertid ännu icke lett till något resultat. Frågans definitiva lösning har försenats främst av två omständigheter, nämligen dels frågan, om bron skulle byggas i ett eller flera spann, dels även frågan huruvida och på vad sätt brobygget borde ställas i samband med den vid olika tidpunkter planerade regleringen av Mälarens vattenstånd.

Vad angår sist omförmälda spörsmål må erinras, att såväl vattenfallsstyrelsen som 1924 års Mälarregleringskommission uttalat, att en blivande regleringsdamm i Norrström borde förläggas i den nya Riksbron och icke såsom tidigare ifrågasatts mellan Riksbron och Norrbro. Emellertid hade det därvid icke syntts nödvändigt att uppskjuta brofrågan, till dess regleringsfrågan blivit avgjord. Om en regleringsdamm ansåges bära förläggas i bron, vilket ej minst ur utseendesynpunkt syntes vara det riktiga, kunde bron utföras, om blott hänsyn togs till en framtida dammanläggning. Detta innebure, att i landfästena skulle göras ursparningar för erforderlig maskinkammare, samt att antingen dammtröskeln skulle utföras från början eller sådana åtgärder vidtagas, att den sedermera kunde anläggas.

Sedan Stockholms stadskollegium i februari 1928 uppdragit åt hamnstyrelsen att fullfölja utredningen rörande byggandet av Riksbron samt framlägga nytt förslag till brons utförande i ett spann, har hamnstyrelsen med skrivelse till stadskollegiet den 29 augusti 1928 framlagt ett av hamnbyggnadsavdelningen i samråd med professorn Ragnar Östberg upprättat nytt broförslag. Enligt förslaget skulle bron utföras av betong i ett spann och delvis beklädas med granit. Med hänsyn till grundförhållandena skulle landfästena utbyggas framför de nuvarande kajmurarna. Bron skulle givas en nyttig bredd av 12 meter, fördelade med 6 meter på körbanan och 3 meter på vardera gångbanan.

Bron har givits sådant läge i plan, att förlängningen av broaxeln på södra sidan om Strömmen går igenom mittpunkten av portalerna mellan riksdags- och riksbankshuset och på norra sidan sammanfaller med Drottninggatans mittlinje ovanför Fredsgatan. Till grund för höjdläget hava

lagts höjden + 8.75 i korsningpunkten mellan Ström- och Drottninggatorna samt nuvarande höjden + 8.70 vid portalen mellan riksdags- och riksbankshuset på Helgeandsholmen. Högsta punkten på bron skulle ligga på +10.10. Farbanans lutning härifrån mot landfästena föreslås till 1:20.

Kostnaderna för bron, inklusive ordnande av anslutningen på Helgeandsholmen samt reglering av Strömgatan och Drottninggatan i anslutning till bron, hava beräknats till 878,000 kronor.

Sedan på hemställan av Stockholms stadskollegium förhandlingar under hand förts mellan av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret utsedda delegerade, å ena, samt representanter för stadskollegiet, å andra sidan, om viss ändring i ovan intagna avtal, har stadskollegiet den 16 maj 1929 till fullmäktige ingivit en skrivelse med hemställan om fullmäktiges medverkan till åstadkommande av riksdagens medgivande till brons byggande i ett spann i stället för förut bestämda tre spann i huvudsaklig överensstämmelse med ovan omförmälda, av hamnstyrelsen framlagda förslag.

I yttrande den 28 februari 1929 över det föreliggande förslaget till Riksbro har *byggnadsstyrelsen* anfört bland annat följande:

Styrelsen har intet att erinra mot det föreslagna utförandet av bron i ett spann i stället för tre, för vilken förändring det vill synas styrelsen föreligga starka skäl. Utom vattenavrinningsfrågan, i vilket avseende en bro i ett spann givetvis är att föredraga, träder utseendefrågan i förgrunden. Tidigare förslag upptog en bro i tre spann i anslutning till Norrbro. Med den omkring 2 meter lägre höjden över medelvattenytan, som den blivande riksbrons brobana komme att få i jämförelse med Norrbro, är det tydligt, att brovalven, vilka skola uppbära denna brobana, ingalunda skulle komma att få den vackra proportionering, som kännetecknar Norrbro. Ett återuppreparande av valvmotivet från Norrbro på denna plats med väsentligt tryckta proportionsförhållanden å valvbågarna vore med all säkerhet ej lyckligt. Man måste därför med tillfredsställelse hälsa det nya bromotivet med endast ett spann, som redan tidigare framkommit i samband med det av arkitekten Ferd. Boberg år 1894 framlagda förslaget till riksbankshus å Helgeandsholmen, vilket förslag emellertid avsåg en järnbro, medan den nu föreslagna bron avses att utföras av betong.

Den föreslagna utflyttningen av landfästena synes välbetänkt, då omfattande förstärkningar av befintliga pålgrunder under de blivande landfästena äro nödvändiga. Även en trespannsbro förutsätter sådan förstärkning, varför de båda förslagen kunna anses likvärdiga i vad berör eventuell inverkan på närbelägna byggnaders grunder under arbetets utförande. Ett utflyttande av landfästena är även att förorda med hänsyn till att spännvidden minskas, varigenom även anläggningskostnaden kan nedbringas.

I avseende å tidpunkten för brons byggande ansluter sig byggnadsstyrelsen till den uppfattningen, att skäl ej kan anses föreligga att uppskjuta brobyggnaden med hänsyn till att frågan rörande Mälarens reglering icke blivit slutgiltigt avgjord.

I skrivelse till bankoutskottet den 16 maj 1929 hava *fullmäktige i riksbankens* Bihang till riksdagens protokoll 1929. 8 saml. 32 häft. (Nr 53—54.) 2

banken och i riksgäldskontoret förklarar sig för sin del icke hava något att invända emot den av stadskollegiet föreslagna ändringen i avseende å brons byggande och tillika hemställt, att utskottet ville utverka riksdagens godkännande av det förslag till avtal därom, som stadskollegiet avlämnat jämte sin skrivelse. Ifrågavarande förslag är fogat såsom bilaga till detta utlåtande.

I sin berörda skrivelse hava fullmäktige till behandling upptagit även frågan om trafiken över den nya bron och i gatan mellan riksdags- och riksbanksbyggnaderna. I avseende härå anföra fullmäktige följande:

1906 års avtal innehåller en bestämmelse därom, att den i avtalet avsedda bron skulle för all framtid upplåtas till allmän trafik. Motsvarande bestämmelse saknas i det nu föreliggande förslaget till avtal. Fullmäktige anse nämligen grundförhållandena under riksdags- och riksbanksbyggnaderna å Helgeandsholmen vara sådana, att allmän körtrafik icke bör ifrågakomma. En obegränsad trafik skulle också i hög grad försvåra tillträdet till de båda riksbbyggnaderna, framför allt riksbanksbyggnaden, utanför vilken kunder, som besöka banken, böra hava tillfälle att lämna sina automobiler, och gäller detta särskilt sådana, som flera gånger om dagen för andra banker ombesörja penningtransporter. Enligt fullmäktiges mening bör trafiken därför begränsas till personautomobiler och andra lättare fordon, med iakttagande att någon inskränkning icke må ske beträffande trafiken till och från nyssnämnda byggnader för riksdagens och riksbankens behov. Emellertid ankommer det i Stockholm på överståthållarämbetet att meddela föreskrifter om den reglering av trafiken eller tillstånd till trafik över den nya bron, som kan ifrågakomma. Enligt fullmäktiges mening bör därför riksdagens bemyndigande utverkas för fullmäktige att, om nu föreliggande förslag till avtal varder av riksdagen godkänt och den ifrågavarande bron kommer till stånd, hos överståthållarämbetet anhålla om utfärdande av de särskilda föreskrifter, som må anses nödvändiga.

Under återopande av det ovan anförda hava fullmäktige hemställt, att utskottet ville hos riksdagen utverka *dels* dess godkännande av berörda avtal med uppdrag åt fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret att underteckna detsamma, *dels ock* dess särskilda bemyndigande till förenämnda fullmäktige att under angivna förutsättningar ingå till överståthållarämbetet med framställning i ovannämnda syfte.

Utskottet.

Det nu föreliggande förslaget till nytt avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande byggande av en permanent Riksbro m. m. innebär huvudsakligen den förändringen i jämförelse med nu gällande, år 1906 träffade avtal i samma ämne, att bron skulle byggas i ett spann i stället för förut bestämda tre spann. Enligt det nya avtalet skulle därjämte brons landfästen utbyggas utanför de nuvarande kajmurarna. De sålunda ifrågasatta förändringarna hava föranletts av den ändrade uppfattning, som ur estetiska och konstruktionssynpunkter numera gör sig gällande beträffande det ifrågavarande brobygget. Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen i ärendet, har det nu föreliggande, av Stockholms hamnstyrelse den 29 augusti 1928 framlagda förslaget till ny Riksbro i huvudsak tillstyrkts

av Stockholms stadskollegium, och fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret hava för sin del framhållit, att de icke hava något att invända mot vad stadskollegiet föreslagit i avseende å bron byggande. Utskottet biträder den av fullmäktige sålunda uttalade uppfattningen och vill därför förorda, att riksdagen lämnar sitt godkännande till det föreslagna nya avtalet.

Utskottet delar jämväl fullmäktiges mening i fråga om nödvändigheten av viss begränsning av trafiken över den nya bron och i gatan mellan riksdags- och riksbanksbyggnaderna. Det lärer ankomma på fullmäktige att, därest nu föreliggande förslag till avtal varder av riksdagen godkänt och den ifrågavarande bron kommer till stånd, hos överståthållarämbetet anhålla om utfärdande av de särskilda föreskrifter om regleringen av trafiken eller tillstånd till trafik över den nya bron och i gatan mellan riksdags- och riksbanksbyggnaderna, som må anses påkallade. Särskilt beslut av riksdagen rörande bemyndigande i sådant avseende torde emellertid icke vara erforderligt.

Äberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken och i riksgäldskontoret förevarande framställning, må

a) godkänna här bilagda förslag till avtal mellan fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, å ena, samt Stockholms stad, å andra sidan, i fråga om utförande genom stadens försorg av en bro över Stora Norrström m. m.; samt

b) bemyndiga fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret att underteckna ifrågavarande avtal.

Stockholm den 27 maj 1929.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Närvarande: se anteckning å utlåtande nr 53.

Bilaga.

Mellan fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, jämlikt bemyndigande i riksdagens skrivelse den , å ena, samt Stockholms stad, jämlikt Stockholms stadsfullmäktiges beslut den , å andra sidan, har med upphävande av ett den 1 februari/6 april 1906 träffat avtal i fråga om utförande genom stadens försorg av en bro över Stora Norrström m. m. avslutats följande överenskommelse:

Avtal.

1.

Stockholms stad åtager sig att med avseende å den nuvarande, genom stadens försorg utförda provisoriska bron över Stora Norrström från Strömgatan till Helgeandsholmen alltfortfarande underhålla nämnda bro jämte därtill hörande anordningar med avseende å kajer och gatudelar.

2.

Staden åtager sig vidare att, sedan vederbörligt tillstånd därtill erhållits, över Stora Norrström mellan Strömgatan och Helgeandsholmen i Drottninggatans förlängning bygga och underhålla en bro av betong i ett spann ävensom verkställa de anordningar med avseende å Strömgatan och Helgeandsholmen samt därtill hörande kajer, som härav föranledas, med iakttagande därvid att landfästena utbyggas utanför de nuvarande kajmurarna.

3.

Fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret bidraga till stadens kostnader för den i punkten 2 omförmälda brobyggnaden jämte tillhörande anordningar med ett belopp av 400,000 kronor, att utbetalas efter fullmäktiges beprövande i mån av brobyggnadsarbetets fortgång.

4.

Om vederbörligt tillstånd till byggande av sådan bro, som i punkten 2 omförmäles, icke skulle kunna utverkas eller Kungl. Maj:t eller domstol för brobyggnaden uppställer villkor, som staden anser oantagliga, må staden förklara sina här gjorda åtaganden förfallna utom i fråga om den i punkten 1 här ovan omförmälda underhållsskyldigheten; och återinträder då frågan om brobyggnaden i Drottninggatans förlängning i samma skick, vari den nu befinner sig. Den provisoriska bron må av staden borttagas, då fem år förflutit, efter det staden beslutit förklara sitt åtagande att bygga den i punkten 2 här ovan omförmälda bron förfallet.